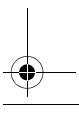
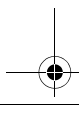
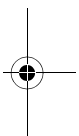
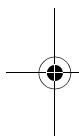
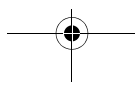
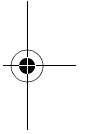
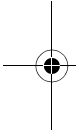

De verzekeringsondernemingen met coöperanten of leden

Geert MAELFAIT

RÉSUMÉ

Dans le présent article, l'attention se porte sur les assureurs présentant des statuts particuliers : la société coopérative (SC), l'association d'assurances mutuelles (AAM) et la société mutualiste d'assurance (SMA). Les deux derniers statuts sont réglés dans la loi Solvency II. Ensemble, ils représentent une part importante de l'activité d'assurance en Belgique.

Ces trois types de forme juridique ont ceci en commun qu'ils ne concernent pas des entreprises axées sur l'apport de capital, que les membres sont (peuvent être) aussi bien des preneurs d'assurance que des actionnaires et qu'ils impliquent une structure de décision démocratique, de manière directe ou indirecte. Cela se traduit en outre par la possibilité de transformation des formes juridiques particulières en SC.

Notre propos dans la présente contribution est de reconstituer le puzzle complexe de la législation. La société coopérative est réglée dans le Code des sociétés et des associations (CSA), mais non les assureurs avec un statut particulier.

La société coopérative nouveau style restreint le groupe cible à des idéals coopératifs et/ou des clients bien déterminés et supprime l'exigence en matière de capitaux. La SC est organisée de manière plus stricte que l'AAM.

Les législations spécifiques pour la SMA et l'AAM semblent aujourd'hui dépassées et doivent au moins être complétées. Ni le CSA ni la loi S II ne règlent tous les aspects. Nous proposons quelques adaptations.

SAMENVATTING

In dit artikel ligt de focus op de verzekeraars met bijzondere statuten: de coöperatieve vennootschap, de onderlinge verzekeringsvereniging en de verzekeringsmaatschappij van onderlinge bijstand. De twee laatsten worden in de Solvency II-wet geregeld. Gezamenlijk tekenen ze voor een belangrijk deel van de verzekeringsactiviteit in België.

De gelijkenis bij deze drie types van rechtsvorm ligt erin dat zij geen kapitaalgerichte ondernemingen zijn, dat de leden zowel verzekeringnemers als aandeelhouders (kunnen) zijn, dat ze een democratische beslissingsstructuur hebben, op directe of indirecte wijze. Dit uit zich verder in de omvormingsmogelijkheid van de bijzondere rechtsvormen naar de CV.

We trachten in deze bijdrage de complexe puzzel van wetgeving te leggen. De coöperatieve vennootschap wordt in het Wetboek geregeld, de bijzondere verzekeraars evenwel niet.

De coöperatieve vennootschap nieuwe stijl verengt de doelgroep tot welbepaalde coöperatieve idealen en/of welbepaalde klanten en schrapte de kapitaalsvereiste. De CV is stringenter geregeld dan de OVV.

De bijzondere wetgevingen voor VMOB en OVV lijken vandaag achterhaald en dienen minstens te worden aangevuld. Het WVV noch de S II-wet regelen alle aspecten. We stellen enkele aanpassingen voor.

1. Inleiding

In mijn vorig artikel (zie voetnoot 5) heb ik een eerste analyse gemaakt van de impact van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen op de verzekeraars. In dit artikel ligt de focus op de verzekeraars met bijzondere statuten: de coöperatieve vennootschap, de onderlinge verzekeringsvereniging en de verzekeringsmaatschappij van onderlinge bijstand. Gezamenlijk tekenen ze voor een belangrijk deel van de verzekeringsactiviteit in België, individueel zijn er een drietal groepen uit de top 15 en zijn het meestal nicheverzekeraars.

De gelijkenis bij deze drie types van rechtsvorm ligt erin dat zij geen kapitaalgerichte ondernemingen zijn, dat de leden zowel verzekeringnemers als aandeelhouders zijn, dat ze een democratische beslissingsstructuur hebben, op directe of indirecte wijze. Dit uit zich verder in de omvormingsmogelijkheid van de bijzondere vormen naar de CV.

We trachten de complexe puzzel van wetgeving te leggen. De coöperatieve vennootschap wordt in het Wetboek geregeld, de bijzondere verzekeraars evenwel niet. De vragen zijn dan: geldt het Wetboek als basis voor deze rechtspersonen of als aanvullend recht of helemaal niet? Wat moet er nog bij wet worden verduidelijkt? Wat kan er worden aangepast aan de actualiteit van het verzekeringsbedrijf? Welke aspecten stellen zich in de praktijk bij de implementatie van respectievelijk de coöperatieve vennootschap, de onderlinge verzekeringsvereniging en de verzekeringsmaatschappij van onderlinge bijstand?

Tot besluit volgen enkele voorstellen voor komend recht – *de lege ferenda*.

2. De toepasselijkheid van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen – WVV

2.1. Bijzondere rechtspersonen in de S II-wet

De grote moeilijkheid voor de bijzondere rechtspersonen uit de S II-wet (1), met name de VerzekeringsMaatschappij van Onderlinge Bijstand (hierna: VMOB) en de Onderlinge Verzekering Verenigingen (hierna: OVV), is de vraag naar de toepasselijkheid van het WVV. Er zijn 2 benaderingen mogelijk: (i) het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen zal **voor alle rechtspersonen als het basisrecht** gelden, tenzij de *lex specialis* bijzondere regels definieert; (ii) het WVV geldt enkel voor de *rechtsvorm* van de ondernemingen die erin bepaald zijn, men kijkt vooreerst naar de *lex specialis* die er op van toepassing is en uiteindelijk (of niet) naar aanvullende bepalingen van de *lex generalis*.

In de Memorie van toelichting (2) stelde de minister dat de bepalingen in Deel I WVV gemeenschappelijk zijn aan alle rechtspersonen zonder beperking tot die van

-
- (1) Wet van 13 maart 2016 op het statuut van en het toezicht op de verzekerings- of herverzekeringsondernemingen, *BS* 23 maart 2016. Hierna ‘S II-wet’.
- (2) Kamer, Doc 54/3119/001, nr. 3.3, p. 18. Op p. 22 luidt het zelfs: “Verder moet erop worden gewezen dat algemeen wordt aanvaard dat, als de V&S-wet hiaten vertoont, de wetgeving inzake vennootschappen die als de behoorlijke standaard in het rechtspersonenrecht kan worden aanvaard, als inspiratiebron kan dienen om die leemte op te vullen.”

het Wetboek. Artikel 1:6 laat bijzondere wetten toe voor andere verenigingsvormen met rechtspersoonlijkheid en verenigingen buiten de vroegere verenigings- en stichtingenwet.

Voor de rechtsvormen OVV en VMOB (3) kent de S II-wet de rechtspersoonlijkheid toe (4), maar geeft op heden niet aan dat het volledige WVV als basisrecht of als aanvullend recht van toepassing is. Mijn vroegere stellingname (5) dat het Boek 9 van het nieuwe WVV, in verband met een VZW, van overeenkomstige toepassing is, vindt geen wettelijke grondslag en wordt betwist. De S II-wet dient zeker verduidelijkt te worden.

2.2. Het boek 2 WVV

Het boek 2 WVV draagt als titel “Bepalingen gemeenschappelijk aan de rechtspersonen geregeld in dit wetboek”; artikel 2:1 nuanceert dit terug: *“De bepalingen van dit boek zijn van toepassing op alle rechtspersonen geregeld in dit wetboek, voor zover ervan niet wordt afgeweken in de volgende boeken”*. Analyse per artikel, titel, boek is nodig. De bedrijfsjurist en notaris dienen grondig na te denken bij de opmaak van de statuten. Deze hebben evenwel niet t.a.v. derden dezelfde kracht als een wettelijk ingestelde regeling.

2.3. Artikel 39.2. van de Invoeringswet

Artikel 39.2. van de Invoeringswet (6) bepaalt daarenboven dat de dwingende bepalingen toepasselijk zijn: “Vanaf 1 januari 2020 of, voor de vennootschappen, verenigingen of stichtingen die van de in paragraaf 1, tweede lid bedoelde mogelijkheid hebben gebruik gemaakt, vanaf de dag van de bekendmaking van de in dat lid bedoelde statutenwijziging, zijn de dwingende bepalingen van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen van toepassing. Statutaire bepalingen die in strijd zijn met deze dwingende bepalingen worden vanaf die dag voor niet geschreven gehouden. De aanvullende bepalingen van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen worden slechts van toepassing in zoverre zij niet door statutaire clausules worden uitgesloten.” Welke bepalingen ‘dwingend’ zijn, is in de Memorie van Toelichting gedeeltelijk opgelijst. (7)

2.4. De verenigingen

Bij de hoofdstukken voor VZW, IVZW en stichtingen is duidelijk niet gedacht over andere leden-verenigingen die als verzekeraar actief kunnen zijn. Nergens in die bepalingen wordt verwezen naar de organisaties van openbaar belang (art. 1:12).

-
- (3) Ook de Ziekenfondswet van 6 augustus 1990 is hier van belang: art. 9, § 1septies is ook een rechtsgrond op basis waarvan een VMOB rechtspersoonlijkheid verkrijgt.
 - (4) Art. 33, lid 1 en Titel III van Boek II en art. 33, lid 2 en 34 van de S II-wet.
 - (5) G. MAELFAIT, “Het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen voor de verzekeraars”, *T.Verz.* 2019/2, n° 407, p. 144-164.
 - (6) Wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen en houdende diverse bepalingen.
 - (7) Zie mijn geciteerd artikel, nr. 14, p. 150-151.

2.5. Het colloquium op 24 oktober 2019

Het colloquium op 24 oktober 2019 (8) over de impact van het WVV op de financiële instellingen had de bedoeling verduidelijking voor de financiële instellingen te brengen. In zijn bijdrage schetst David SZAFRAN (9) de plejade aan financiële instellingen die onder toezicht staan met een korte oplistijng van ieders bijzonderheden. Sylvia KIERSZENBAUM en Niels DE WAELE behandelen de beleidsstructuur van banken en verzekeraars, maar beperken zich uitdrukkelijk tot de naamloze vennootschap als de meest voorkomende rechtsvorm. (10) In hun analyse bevestigen zij de volgende drietrapsaanpak: de sectorale wetgeving vult de algemene regels aan, maar heeft voorrang, men gebruikt de algemene concepten van het vennootschapsrecht en daarenboven gelden de speciale regels voor de organisaties van openbaar belang. Daarenboven houden de verwijzingen in de sectorale wetten naar het oude Wetboek Vennootschappen (11) bijzondere interpretatievragen in, maar die worden niet behandeld. (12) De antwoorden op onze vragen over de bijzonderheden in de drie bijzondere rechtspersonen voor verzekeraars vinden we erin niet terug.

De sectorale wetgeving gaat vnl. dieper in op de governance. Annemie ROMBOUTS (13) formuleerde het als volgt (14): *“Uit wat voorafgaat valt te besluiten dat de vereisten die in de financiële wetgeving zijn verankerd, zowel op organisatorisch vlak als wat betreft het profiel en het functioneren van de leiding van de financiële instellingen, verder gaan, meer zijn uitgewerkt en, vooral, beter afdwingbaar zijn dan wat het WVV vooropstelt.”*

Marieke WYCKAERT en Steven DECLERCQ formuleren in hun bijdrage aan hetzelfde colloquium een scherper besluit ter zake de governance in de bancaire wet: *“status quo ante reformationem”*. (15) Deze uitspraak inroepen om het WVV hele-

-
- (8) Verslagboek *De impact van het nieuwe vennootschapsrecht op de governance van financiële instellingen en op financiële transacties*, Larcier, 2020, 355 p.
De studiedag vond plaats in de kantoren van de Nationale Bank van België onder de bescherming van het Belgisch Financieel Forum, de AEDBF/EVBFR en Febelfin.
- (9) D. SZAFRAN, “Les nouveaux concepts du Code des sociétés et des associations et leurs incidences pour les institutions financières”, *Verslagboek*, p. 1-33.
- (10) S. KIERSZENBAUM en N. DE WAELE, “Impact van het WVV op de beleidsstructuur van kredietinstellingen, verzekeringsondernemingen en beleggingsondernemingen”, *Verslagboek*, p. 35-77.
- (11) Zoals hierna duidelijk aan de orde komt bij de onderlinge verzekeringsondernemingen.
- (12) S. KIERSZENBAUM en N. DE WAELE, geciteerd artikel, nrs. 6-9. Zij onderschrijven verder in nr. 88 en voetnoot 233 mijn analyse dat voortaan de bevoegdheden van het directiecomité wettelijk toegewezen bevoegdheden zijn en geen delegatie. De NBB-circulaire 2020-17 stelt daarentegen dat het nog om ‘delegatie’ gaat, terwijl de S II-wet duidelijk bepaalt welke bevoegdheden bij het Directiecomité MOETEN berusten.
- (13) Ondervoorzitter van het directiecomité van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA).
- (14) A. ROMBOUTS, “Het Wetboek Vennootschappen Verenigingen vanuit toezicht perspectief”, *Verslagboek*, p. 133-169. Citaat: nr. 16, p. 148.
- (15) M. WYCKAERT en S. DECLERCQ, “Het WVV en de governance van financiële instellingen: continuïteit als uitgangspunt”, *Verslagboek*, p. 113-131. Het besluit in nr. 21 beperkt zich uitdrukkelijk tot de governance: “Zoals de minister van Justitie in de commissievergadering aangaf, heeft men desondanks voor de financiële instellingen de belangrijkste governance keuzes van de Bankwet niet opnieuw in vraag willen stellen. (...) en dat is een politieke eerder dan een juridische beslissing.”

maal niet toe te passen in de sectorale wetgevingen is m.i. te verregaand. De niet-governance gerelateerde impact moet bestudeerd worden. (16)

2.6. Detailanalyse van het WVV

Diverse titels van Boek 1 beperken hun toepassingsgebied. Zo bevatten titel 4, 5 en 6 definities van controle en consortia en grootte van vennootschappen en groepen enkel voor de vennootschappen en de verenigingen van het WVV, maar gelden ze niet voor de OVV en VMOB. Ook titel 8 over de uiteindelijke begunstigde is van toepassing op de vennootschappen en rechtspersonen in het WVV (art. 1:33). Dit laatste bevreemdt wel gezien de OVV ook levensverzekeraars kunnen zijn en de Antiwitwaswet (17) moeten toepassen.

Het Boek 2 bevat volgens zijn titel enkel bepalingen voor de rechtspersonen in het WVV, maar toch worden alle bepalingen ongeacht de rechtsvorm van toepassing verklaard op de buitenlandse rechtspersonen met een bijkantoor in België. De internationaal privaatrechtelijke bepalingen (titel 10) zijn van toepassing op alle rechtspersonen die hun statutaire zetel in België hebben (art. 2:146) en de bijkantoren in België (art. 2:148).

We herhalen (18) dat de bepalingen voor de ondernemingen met **het statuut van ‘organisatie van algemeen belang’** gelden voor alle verzekeraars (art. 1:12,4°), maar soms ook voor de verzekeraars die obligaties of andere schuldeffecten hebben uitgegeven die op een financiële markt zijn genoteerd (art. 1:12,2°) met meer verplichtingen tot gevolg. De OVV en VMOB's zijn opgenomen in Boek II van de S II-wet. (19) De impact hiervan situeert zich vnl. in de normen van Boek 3 WVV over de jaarrekening en verslaggeving en in Boek 2 WVV bij de omvang van de bestuurdersaansprakelijkheid. Indien deze bepalingen enkel zouden gelden voor verzekeraars onder de rechtsvorm van NV en CV, betekent dit in vergelijking tot de VMOB en de OVV een niet-geoorloofd verschil in behandeling en het niet-correct uitvoeren van de Europese Richtlijnen voor het verzekeringsbedrijf (zoals opgesomd in art. 2 S II-wet).

2.7. De bepalingen van de *lex specialis* in de S II-wet

Artikel 33, lid 3 verwijst voor de OVV en de VMOB naar de verplichtingen van naamloze vennootschappen uit het W.Venn. (20) Het artikel werd nog niet aangepast. De genoemde artikelen zijn vandaag in het WVV opgenomen onder Boeken 2 en 3 van Deel I voor ‘alle’ rechtspersonen. De verwijzing heeft dus ofwel een update nodig ofwel de opname van de relevante inhoud van elk artikel voor zover nog nodig in de S II-wet. Men zou immers kunnen stellen dat artikel 33 S II-wet slechts enkele specifieke artikelen citeert van het (oude) Wetboek Vennootschappen, en zodus de overige artikelen uit het WVV helemaal niet van toepassing zijn.

(16) Marieke WYCKAERT en Steven DECLERCQ, geciteerd artikel, nr. 4, p. 117.

(17) Wet van 18 september 2017 inzake de preventie van witwassen en financiering van terrorisme.

(18) Zie mijn geciteerd artikel, nr. 11, p. 149.

(19) Zie voetnoot 4.

(20) Zie mijn geciteerd artikel, nr. 12, p. 150.

De governance wordt uitvoerig uitgewerkt. Artikel 40 verplicht dat de bestuurders, de leden van de effectieve leiding en de onafhankelijke controlefuncties uitsluitend natuurlijke personen zijn (21), 'fit & proper', en dat de effectieve leiding uit ten minste 2 personen bestaat. Artikelen 42 en 77 leggen een uitgebreid passend governance systeem op, beschreven in een governance memorandum. Artikelen 44 en 77 leggen de eindverantwoordelijkheid bij het wettelijk bestuursorgaan. Artikel 45*bis* voert het regime van belangenconflicten binnen het directiecomité in. Artikel 46 definieert het directiecomité voor de coöperatieve verzekeraar, de OVV en de VMOB met de mogelijkheid tot afwijking in artikel 47. Artikelen 48 tot 53 bepalen de oprichting, samenstelling en taken van comités binnen het wettelijk bestuursorgaan, in plus van de bepalingen in het Wetboek Vennootschappen. De referentie is nog naar artikel 4 van het vroegere Wetboek Vennootschappen.

Artikelen 74 en 75 bepalen het minimale eigen vermogen voor elke verzekeraar, ongeacht het kapitaal-statuut van de rechtsvorm, en dus ook voor de drie hier bestuurde verzekeringsondernemingen.

Artikel 1 legt de verzekeraar op zijn hoofdbestuur (lees: zetel) in België te vestigen. Hierdoor is er geen discussie over de IPR-zetelleer mogelijk.

Artikelen 78 en 199-202 bepalen het boekhoudsysteem, de interne controle, publicatie en communicatie, de jaarrekening en jaarverslag, de geconsolideerde jaarrekening. Artikelen 79 en 325 leggen de aanduiding van de erkende commissaris in elke rechtsvorm van verzekeraar op. In artikel 325, § 1, lid 3 wordt verwezen naar de voorschriften van het (oude) Wetboek van Vennootschappen. Deze verwijzing moet concreter geformuleerd worden, de onderwerpen over onafhankelijkheid, rotatie, niet-revisoropdrachten, voordracht en advies auditcomité enz. komen niet aan bod. De bijzondere toezichtopdrachten worden verder in artikels 330 tot 336 uitgewerkt.

Artikelen 605 tot 609 bepalen eigen sancties naast deze van het WVV.

2.8. Bepalingen uit het WVV die regeling behoeven voor de OVV en VMOB

Uit de verschillen tussen de S II-wet (*lex specialis*), het statuut voor organisatie van openbaar belang en Boek 2 van WVV distilleer ik een lijst van onderwerpen die een regeling behoeven. Deze onderwerpen zijn niet zomaar 'aanvullend' recht en kunnen evenmin in de statuten met tegenstelbaarheid aan derden worden opgenomen.

Een bloemlezing:

- de regeling van de verbintenissen in naam van een rechtspersoon in oprichting;
- het aanhouden van een e-mailadres en een website (art. 2:31);
- de nietigheden (titel 5);
- de regels van beraadslaging;

(21) Bij haar Circulaire 2020-17 van 5 mei 2020 legt de NBB op dat de bestuurders en directieleden uitsluitend een zelfstandig sociaal statuut hebben en verbiedt ze tevens dat directieleden in de onderneming met een bijkomende management- of arbeidsovereenkomst zijn tewerkgesteld. Zo specificeert de NBB de regel van het WVV. Uit de eerste lezing blijkt dat "effectieve leiders" (in instellingen zonder directiecomité) nog onder een arbeidsovereenkomst mogen worden aangesteld mits ze geen bestuurdersmandaat uitoefenen.

- de aan derden tegenstelbare beperking van aansprakelijkheid van de leden of vennoten;
- het statuut en de taak van de bestuurder;
- de bestuurdersaansprakelijkheid;
- het intern reglement als aanvulling op de statuten;
- de Geschillenregeling (titel 7) geldt enkel voor NV en BV (art. 2:60) – dus ook niet voor CV;
- ontbinding en vereffening (titel 8);
- rechtsvorderingen en verjaring (titel 9);
- de mogelijkheid tot correctie van de jaarrekening (art. 3:19 of 3:49). (22)

Deze bloemlezing bewijst nogmaals de nood aan een duidelijke harmonisatie.

3. Coöperatieve vennootschap – CV

3.1. Wie zijn de coöperatieve verzekeraars?

De NBB publiceert op haar website de lijsten van toegelaten verzekeringsondernemingen. Per 7 april 2020 vermelden deze lijsten 7 coöperatieve verzekeraars.

Naam	Nr.	Tak	Coöperanten
P&V verzekeringen	58	Leven en niet-leven (alles)	A (oud) – B (organisaties) – C (consumenten en personeel)
Federale Verzekering tegen Ongevallen, Brand, BA en diverse risico's	87	Niet-leven 1a-2-3-8-9- 1a-12-13- 16-17	Kas Arbeidsongevallen, OVV Leven, aannemers, consumenten
AR-CO	330	Niet-leven 9-13-16	Architecten & ingenieurs
Verzekering Notariaat	355	Niet-leven 1-9-13	Alle actieve notarissen Federatie Notariaat
CDA	402	Niet-leven 1a-8-9-13- 16-17	Ambtenaren Min. Financiën

(22) § 1. De jaarrekening, zelfs goedgekeurd door de vennoten verenigd in vergadering of de algemene vergadering en ingediend overeenkomstig de artikelen 3:1 en 3:10, kan niet alleen worden gecorrigeerd in geval van materiële fouten, valse of dubbel geboekte posten als bedoeld in artikel 1368 van het Gerechtelijk Wetboek, maar ook in geval van dwaling in rechte of in feite, met inbegrip van een dwaling in de waardering van een post of een inbreuk op het boekhoudrecht.

Zij moet worden gecorrigeerd indien de verrichte boeking een inbreuk op het boekhoudrecht impliceert, waardoor de jaarrekening geen getrouw beeld geeft van het vermogen, de financiële toestand en het resultaat van de vennootschap.

§ 2. Tenzij de correctie resulteert uit de rechtzetting door het bestuursorgaan van loutere materiële fouten, moet zij ter goedkeuring worden voorgelegd aan de vennoten verenigd in vergadering of de algemene vergadering wanneer dit wettelijk is vereist.

Naam	Nr.	Tak	Coöperanten
CPH Life	2539	Leven 1a-21-23	99,67 % filiaal van CPH Banque scrl, erkende CV
MMH Charleroi ^a	2921	Niet-leven 2	Dokters, tandartsen, veeartsen, farmabiologen

- a. Mutuelle Médicale Hippocrate scrl was tot 31 december 2014 een Société Mutualiste en assurance / verzekeringsmaatschappij van onderlinge bijstand. Zij heeft zich volgens artikel 53 van de wet van 26 april 2010 (zie hierna) omgevormd. Bron: website CDZ/OCM.

3.2. Volledig boek in het WVV en de S II-wet

In de laatste rechte lijn naar het WVV is een volledig boek over de coöperatieve vennootschap ingevoerd. Daarin vindt men bij elke lezing heel wat veranderingen, ook ten aanzien van het nieuwe BV-boek. De reparatiewet bevat ook tal van juridisch-technische aanpassingen. Kortom, voor de notaris en de bedrijfsjurist een speelveld voor creativiteit.

De essentie van de coöperatieve vennootschap wordt bepaald in de artikelen 6:1 en 6:2:

Art. 6:1. § 1. De coöperatieve vennootschap heeft tot voornaamste doel aan de behoeften van haar aandeelhouders, dan wel derde belanghebbende partijen te voldoen en/of hun economische en sociale activiteiten te ontwikkelen, onder meer door met hen overeenkomsten te sluiten over de levering van goederen, de verrichting van diensten of de uitvoering van werken in het kader van de activiteit die de coöperatieve vennootschap uitoefent of laat uitoefenen. De coöperatieve vennootschap kan tevens tot doel hebben aan de behoeften van haar aandeelhouders of haar moedervennootschappen en hun aandeelhouders dan wel hun derde belanghebbende partijen, al dan niet via de tussenkomst van dochtervennootschappen. Zij kan tevens tot doel hebben hun economische en/of sociale activiteiten te bevorderen middels een deelneming in één of meer andere vennootschappen.

§ 4. De coöperatieve finaliteit en de waarden van de coöperatieve vennootschap worden beschreven in de statuten en, in voorkomend geval, aangevuld met een uitvoeriger toelichting in een intern reglement of een handvest.

Art. 6:2. De aandeelhouders van een coöperatieve vennootschap verbinden slechts hun inbreng.

Het coöperatieve gedachtegoed, de coöperanten en belanghebbenden, de nadruk op de activiteit, het verdwijnen van het kapitaalbegrip en het democratische karakter van de besluitvorming zijn evenvele aandachtspunten bij het uitwerken van de CV. Hierop de vereisten van de S II-wet inzake governance, solvabiliteit, toezicht van de NBB en behouden van het eigen vermogen enten, houdt de juridische geest zeker scherp.

3.3. Het coöperatieve gedachtegoed

De grote wijziging voor de coöperatieve vennootschappen wordt in de Kamer bij de bespreking van het wetsvoorstel tot reparatie (23) van het WVV nogmaals herhaald:

*“Een belangrijke wijziging in de definitie van coöperatieve vennootschap werd door het Wetboek van vennootschappen en verenigingen aangebracht. Deze definitie heeft nu tot doel **het gebruik van deze rechtsvorm te beperken tot de vennootschappen die geïnspireerd zijn op het ‘coöperatieve gedachtegoed’**. Bijgevolg, dient een coöperatieve vennootschap ‘tot voornaamste doel aan de behoeften van haar aandeelhouders dan wel derde belanghebbende partijen te voldoen en/of hun economische en sociale activiteiten te ontwikkelen’ te hebben (artikel 6:1, § 1, van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen). Er wordt ook voorzien dat **elke coöperatieve vennootschap een coöperatief doel dient te nastreven. Dit is een paradigmaverschuiving**. De coöperatieve vennootschap was immers de vennootschapsvorm met veranderlijk kapitaal die aan de vennoten de mogelijkheid bood om toe te treden of uit te treden ten laste van het kapitaal. De soepele regeling die daarop van toepassing was maakte deze vennootschapsvorm aantrekkelijk, **niet alleen voor vennootschappen in de traditionele coöperatieve sector, maar ook voor andere sectoren**, zoals de vrije beroepen. (24) (...) In antwoord op deze probleemstelling, houdt de wijziging van de definitie van coöperatieve vennootschap in dat alleen de ‘echte’ bestaande coöperatieve vennootschappen deze status behouden overeenkomstig het Wetboek van vennootschappen en verenigingen. Een sanctie wordt trouwens voorzien voor de vennootschappen die, hoewel zij niet voldoen aan de kenmerken van de nieuwe definitie van coöperatieve vennootschap, deze rechtsvorm aannemen of behouden: de rechtbank kan op verzoek van elke belanghebbende of van het openbaar ministerie hun ontbinding uitspreken (art. 6:127 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen).” (eigen accentuering)*

Enkele coöperatieve verzekeraars hebben al hun duidelijke keuze gemaakt om verder als coöperatieve vennootschap op te treden. Volgens het actuele aandeelhouderschap komen alle verzekeraars in aanmerking om de rechtsvorm te behouden, mits alle huidige coöperanten het coöperatieve idee (25) aanvaardden of als filiaal van een erkende coöperatieve bank.

(23) Wet van 28 april 2020 tot omzetting van Richtlijn (EU) 2017/828 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017 tot wijziging van Richtlijn 2007/36/EG wat het bevorderen van de langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders betreft, en houdende vennootschaps- en verenigingsbepalingen, BS 6 mei 2020. Hierna: ‘Reparatiewet’.

Wetsvoorstel 553/001 van 4 oktober 2019 (ingediend door mevrouw Leen Dierick), 0553/003 advies van de Raad van State nr. 66.666/2/AV van 10 december 2019; DOC 55 0553/004 amendementen (154 amendementen, 177 blz.); 0553/009 Goedgekeurde tekst commissie in tweede lezing op 23 maart 2020; 0553/012 Goedgekeurde tekst in de Kamer en ter ondertekening aan de Koning voorgelegd op 12 april 2020.

(24) Kamer, Doc. 55/553004, Amendement 106, verantwoording, p. 108.

(25) De Internationale Coöperatieve Alliantie (ICA) definieert een coöperatie als: “... een autonome organisatie van personen die zich vrijwillig verenigen om hun gemeenschappelijke economische, sociale en culturele behoeften en ambities te behartigen door middel van een onderneming waarvan ze samen eigenaar zijn en die ze democratisch controleren.”

De CV is hierdoor ook nuttig voor de non-profitsector, omdat ze niet in eerste orde winst voor de vennoten nastreeft maar wel doelmaximalisatie waarbij dividenden of *ristorno*'s mogelijk zijn. De CV is daarom ook geschikt (en wettelijk toegelaten – zie verder) als doel-rechtspersoon voor omvorming door OVV of VMOB weliswaar met beperking qua aansluiting. (26)

Het gebruik van de benaming 'coöperatieve vennootschap' mag vanaf 1 januari 2020 enkel gebeuren door de 'échte coöperatieven' volgens de nieuwe definitie van artikel 6:1 WVV. Deze beperking volgt uit het artikel 234 van de Reparatiewet (27):

“In artikel 39 van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen worden de volgende wijzigingen aangebracht:

Enkel de coöperatieve vennootschappen die beantwoorden aan de definitie van coöperatieve vennootschap in artikel 6:1 van het Wetboek mogen de benaming 'coöperatieve vennootschap' gebruiken. De coöperatieve vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid die overeenkomstig artikel 41, §§ 2 of 4 zullen worden omgezet, moeten hun huidige benaming blijven gebruiken.”

Alle overige coöperatieve vennootschappen, met of zonder beperkte aansprakelijkheid, hebben nog tijd tot einde 2023 om over hun omvorming te beslissen.

3.4. Wijzigingen WVV door de Reparatiewet

De invoering van de Shareholders Rights Directive II (SRD II) (28) wordt verder in dit cahier besproken door J.M. GOLLIER en D. SZAFRAN. De verplichtingen ervan zijn slechts van toepassing voor de grootste levensverzekeringsondernemingen (via de criteria van personeelsbestand, balanstotaal of jaarmzet).

Diverse kleine aanpassingen aan het Boek WVV (art. 118-133 van de Reparatiewet) zijn eerder juridisch-technisch of stilistisch van aard. De belangrijkste wijziging is de hierboven besproken inperking van CV tot de idealistische coöperatieven. Ze treden in werking op de dag van publicatie in het *Belgisch Staatsblad*. (29)

3.5. De belangrijkste issues bij de statutenaanpassing

In de praktijk liggen de belangrijkste knelpunten bij (i) het schrappen van het kapitaalbegrip en de waarde van nieuwe aandelen, (ii) de uittredingsvergoeding, (iii) de omschrijving van het coöperatief doel en waarden en (iv) de omschrijving van de mogelijke coöperanten.

(26) VMOB's zijn per definitie ledenorganisaties, aangezien de verzekeringsproducten die zij aanbieden exclusief kunnen worden aangeboden aan leden van één van de ziekenfondsen die aangesloten zijn bij de VMOB.

(27) Zie voetnoot 24.

(28) Richtlijn (EU) 2017/828 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017 tot wijziging van Richtlijn 2007/36/EG wat het bevorderen van de langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders betreft, *PB L 132* van 20 mei 2017, 1–25.

(29) Art. 239 van de Reparatiewet.

3.5.1. Geen ‘kapitaal’ meer?

De CV is geen kapitaalvennootschap meer. De inbreng van een coöperant heeft *de facto* niets meer te maken met een *pro rata* van de nettowaarde van de CV. De opheffing van het kapitaalbegrip in deze rechtsvorm heeft een impact op de inbreng per aandeel en op de solvabiliteitsvereisten.

Volgens de Memorie van Toelichting (30) is er geen verwijzing meer naar de ‘nominale waarde’ per aandeel mogelijk. Er is geen band meer noodzakelijk tussen de waarde van inbreng en de aan het aandeel verbonden rechten. Het verbod staat niet letterlijk in het WVV vermeld; de CV’s kunnen nog een nominaal bedrag toepassen.

“De verwijzing in artikel 238 W.Venn. naar ‘met of zonder vermelding van waarde’ was een verwijzing naar de keuze die de vennootschap moest maken tussen aandelen met of zonder nominale waarde. Nu het kapitaalconcept voor de BV wordt afgeschaft, is ook het concept kapitaalvertegenwoordigende waarde zinledig geworden, en a fortiori het onderscheid tussen nominale en fractiewaarde dat werd gebruikt om deze kapitaalvertegenwoordigende waarde op twee verschillende manieren voor te stellen. De afschaffing van de tekst van het huidige artikel 238 W.Venn. impliceert een verbod voor BV’s om de concepten aandelen met of zonder nominale waarde of enige vorm van kapitaalvertegenwoordigende waarde te gebruiken of ernaar te verwijzen. (...)” (eigen accentuering)

De Invoeringswet WVV voegt bestaande rekeningen van de balans samen. Zij bepaalt in het artikel 39.2, lid 2:

*“Vanaf die dag (1 januari 2020) worden het volgestort gedeelte van het kapitaal en de wettelijke reserve van de besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid en **het volgestorte gedeelte van het vaste gedeelte van het kapitaal en de wettelijke reserve** van de coöperatieve vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid die aan de definitie van coöperatieve vennootschap van artikel 6:1 van het Wetboek beantwoorden, van rechtswege en zonder vervulling van enige formaliteit, **omgevormd in een statutair onbeschikbare eigen vermogensrekening**. Het niet gestorte gedeelte van het kapitaal in de besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid en het niet gestorte gedeelte van het vaste gedeelte van het kapitaal in de coöperatieve vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid worden op dezelfde wijze omgevormd in een eigen vermogensrekening ‘niet-opgevraagde inbrengen’. Bij volstorting worden de gestorte bedragen geboekt op de onbeschikbare eigen vermogensrekening.”*

Het KB van 29 april 2019 tot uitvoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (31) bepaalt de nieuwe balansindeling. In de Bijlage 3 worden de vroegere passiefelementen ‘kapitaal’ en ‘wettelijke reserve’ vervangen door en samengebracht in ‘I. Inbreng, A. Beschikbaar en B. Onbeschikbaar’.

(30) WVV, *Parl.St.*, Memorie van Toelichting, p. 140 e.v. over art. 5:40 (BV). Deze toelichting geldt ook voor art. 6:39 (CV) dat bij Amendement 67 is ingevoerd en een letterlijke kopie is van art. 5:40.

(31) BS 30 april 2019.

De raad van bestuur is vrij én verantwoordelijk om de inbrengwaarde van nieuwe aandelen na 1 januari 2020 te bepalen. De raad kan dit per nieuwe coöperant of per generatie van coöperanten doen, zonder een nieuwe aandelensoort te creëren. De raad moet elk jaar in de verslaggeving aan de algemene vergadering de inbreng van elke coöperant of/en de toekenning van aandelen verantwoorden. Om grote discussies te vermijden is het aangewezen een of meerdere formules in de statuten of het intern reglement of een bedrag per soort coöperatief aandeel in de statuten op te nemen.

3.5.2. De uittredingsregeling

Door deze vernieuwingen moet ook de uittredingsregeling in elke CV worden herwerkt. (32)

“Om deze redenen maakt artikel 5:154 het mogelijk om in de BV een uittredingsmogelijkheid ten laste van het vennootschapsvermogen in de statuten uit te werken, die een belangrijk deel van de flexibiliteit van de huidige CV overneemt, maar anderzijds toch voldoende oog heeft voor de belangen van schuldeisers in een kapitaallose omgeving.”

Artikel 5:154 bepaalt daarbij telkens duidelijk welke regels een dwingend karakter hebben, en van welke regels statutair kan worden afgeweken. Uiteraard kunnen de statuten ook strenger zijn dan de wettelijke dwingende regels.

De belangrijkste kenmerken van het recht op uittreding zijn als volgt:

- een vrijwillige uittreding kan statutair niet worden uitgesloten (33) en kan in elk geval niet gedurende de eerste twee boekjaren na oprichting;
- de aandeelhouders mogen slechts uittreden gedurende de eerste zes maanden van het boekjaar, tenzij de statuten anders bepalen;
- tenzij de statuten anders bepalen, kan een aandeelhouder alleen met al zijn aandelen uittreden;
- de uittreding heeft onmiddellijk uitwerking wanneer de statuten dit zo bepalen. Bij stilzwijgen van de statuten heeft de uittreding uitwerking op de laatste dag van de zesde maand van het boekjaar;
- een uittreding geeft recht op de betaling van een scheidingsaandeel. Als supplementieve regel geldt dat het scheidingsaandeel gelijk is aan het bedrag van de boekhoudkundige netto actief waarde van deze aandelen zoals die blijkt uit de laatste goedgekeurde jaarrekening, met als absoluut maximum het bedrag van de voor deze aandelen werkelijk gestorte en nog niet terugbetaalde inbreng (34);
- in alle geval is het scheidingsaandeel een uitkering. Het recht op betaling ervan wordt opgeschort totdat er uitkeringsruimte is, waarbij de uitbetaling van het scheidingsaandeel voorrang heeft op elke andere uitkering. Op het uitstaand

(32) Memorie van Toelichting bij de BV, zelfde artikel. Dit artikel werd gedupliceerd voor de CV in Boek 6.

(33) Art. 6:120 WVV formuleert het recht om uit te treden als zijnde van dwingend recht, zodat het statutair niet kan worden uitgesloten.

(34) De regel van de vroegere VSO's, nu sociale ondernemingen, is hier als default genomen.

bedrag zijn geen interesten verschuldigd. In ieder geval hebben de andere schuldeisers steeds voorrang op de aandeelhouders.

De uittreding van coöperanten ten laste van het vermogen heeft een effect op de prudentiële solvabiliteit. Om als eigen vermogenselement als Tier 1-solvabiliteitskapitaal te mogen gelden, moet het variabel gedeelte van de ingebrachte fondsen duidelijk bepaald zijn en slechts in beperkte mate uitkeerbaar. Bovenop de regels van het WVV kan men overwegen bijkomende melding aan of goedkeuring van de Toezichthouder te vereisen.

Voorbeeld clause: De betaling van het scheidingsaandeel wordt echter opgeschort zolang het scheidingsaandeel met toepassing van de balans- en liquiditeitstest of met toepassing van de prudentiële regelgeving voor de verzekeringsondernemingen inzake de solvabiliteitskapitaalvereiste niet beschikbaar is. Het recht om uit te treden voor een kwalitatieve aandeelhouder wordt onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van de prudentiële toezichthouder.

3.5.3. Omschrijving van coöperatief doel en waarden

Artikel 6:1 bepaalt in § 4:

“De coöperatieve finaliteit en de waarden van de coöperatieve vennootschap worden beschreven in de statuten en, in voorkomend geval, aangevuld met een uitvoerigere toelichting in een intern reglement of een handvest.”

Bovenop het strikte doel van de vennootschap – wat onder het WVV ‘voorwerp’ wordt genoemd – met name verzekeraar in leven en/of niet-leven en herverzekeringen zijn (35), dient de CV in eerste orde haar coöperatief doel en waarden statutair te definiëren. Dit coöperatieve doel en haar waarden zijn via het ‘interne reglement’ uitbreidbaar. Het interne reglement kan in de context van de verzekeraar opgenomen worden in het governance memorandum, dat op zijn beurt vanaf 2020 deel uitmaakt van het Regulatory Supervisory Report. De aanpassingen aan de finaliteit en de waarden dienen door de algemene vergadering te worden goedgekeurd, terwijl voor de meeste wijzigingen van het governance memorandum een besluit van de raad van bestuur volstaat.

Het doel dient om zowel het idealistisch oogmerk, de activiteitensector als de deelnemers te beschrijven. De wetgever laat expliciet een brede omschrijving van ‘belanghebbenden’ toe, in marketingtermen ‘doelgroep’ of in verzekeringstermen ‘segmentering’. *“Coöperatieve vennootschappen kunnen verder activiteiten of verrichtingen uitoefenen met personen die geen vennoten zijn: een coöperatieve verzekeringsmaatschappij of een coöperatieve kredietinstelling mag verzekerings- of kredietovereenkomsten voorstellen aan andere mensen dan alleen de vennoten, wat het ontwerp van wetboek al mogelijk maakt.”* (36)

(35) Dit doel wordt opgelegd door de S II-wet, art. 18 en 34. Zie mijn geciteerd artikel, nr. 17, p. 151.

(36) WVV, *Parl.St.*, Amendement nr. 63 van de heer HENRY (PS), verantwoording.

Inzake de waarden worden doorgaans de waarden uit de internationale omschrijving overgenomen.

“Internationaal wordt dat coöperatief gedachtegoed samengebald in de zeven algemeen erkende en aanvaarde ICA-beginselen (37):

1. *Vrijwillig en open lidmaatschap*
2. *Democratische controle door de leden*
3. *Economische participatie door de leden*
4. *Autonomie en onafhankelijkheid*
5. *Onderwijs, vorming en informatieverstrekking*
6. *Samenwerking tussen coöperaties*
7. *Aandacht voor de gemeenschap.”*

Voorbeeld clause: De vennootschap hanteert hierbij de coöperatieve waarden als leidraad: vrijwillig en open lidmaatschap, participatie van de aandeelhouders in de bedrijfsvoering, democratische controle op directe of indirecte wijze, billijkheid en solidariteit, geen winstmaximalisatie, vorming en educatie, en maatschappelijk duurzaam engagement.

3.5.4. Wie kan coöperateur worden?

Bijzondere aandacht dient uit te gaan naar het bepalen van de categorieën van coöperanten en van het aantal aandelen per coöperant in de statuten. Het artikel 6:106 laat immers toe om zonder statutenwijziging en zonder beperking bestaande coöperanten nieuwe aandelen te laten onderschrijven en derden te laten toetreden:

Art. 6:106. § 1. Niettegenstaande andersluidende statutaire bepaling, kunnen aandeelhouders zonder statutenwijziging op aandelen inschrijven, in voorkomend geval onder de voorwaarden bepaald in de statuten.

Niettegenstaande andersluidende statutaire bepaling, kunnen derden zonder statutenwijziging toetreden door op aandelen in te schrijven indien zij voldoen aan de statutaire vereisten om aandeelhouder te worden. De statuten kunnen bepalen dat het bevoegde orgaan een kandidaat aandeelhouder kan weigeren, op voorwaarde dat de weigering wordt gemotiveerd.

De uitgegeven aandelen moeten volledig en, niettegenstaande andersluidende bepaling, onvoorwaardelijk zijn geplaatst.

Indien de groep zeer ruim is, bv. alle mogelijke fysieke of rechtspersonen die een verzekeringspolis willen onderschrijven, lijkt het aanbevolen om in de statuten bijkomende coöperatieve hoedanigheidskenmerken toe te voegen. Binnen de verzekeringscontext moet dan wel rekening gehouden worden met de bijzondere bepalingen van de Verzekeringwet.

Het WVV verbiedt niet aan rechtspersonen om coöperant te worden. De rechtspersoon, kandidaat-coöperant, moet evenwel in zijn wettelijk statuut en zijn doel(en)

(37) WVV, Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen en houdende diverse bepalingen, 12 december 2018, nr. 54K331915 (tekst wetboek); Amendement plenaire vergadering 18 december 2018, nr. 54K331916 (463 boek CV, 464-530 vcpb), Doc Kamer, Memorie van Toelichting, p. 190-192.

de mogelijkheid hebben om lid van die bepaalde CV te worden met haar finaliteit en waarden.

Het persoonlijke karakter van het coöperant zijn, blijkt uit de bepalingen over ontslagname, overlijden en uitsluitingen in de artikelen 6:121 tot 6:123.

Art. 6:121. Tenzij de statuten anders bepalen, wordt in geval van overlijden, faillissement, kennelijk onvermogen, vereffening of onbekwaamverklaring van een aandeelhouder hij op dat ogenblik van rechtswege geacht uit te treden. (...)

6:122. De statuten kunnen bepalen dat de aandeelhouder die niet langer beantwoordt aan de statutaire vereisten om aandeelhouder te worden, wordt geacht op dat ogenblik van rechtswege uit te treden. (...)

Art. 6:123. § 1. Niettegenstaande andersluidende statutaire bepaling, kan de vennootschap een aandeelhouder uitsluiten om een wettige reden. De statuten kunnen bijkomende redenen tot uitsluiting bepalen. (...) De uitsluiting wordt door de algemene vergadering uitgesproken, tenzij de statuten die bevoegdheid aan het bestuursorgaan toekennen.

§ 3. Tenzij de statuten anders bepalen, heeft de uitgesloten aandeelhouder recht op uitkering van de waarde van zijn scheidingsaandeel overeenkomstig artikel 6:120.

4. Onderlinge verzekeringsverenigingen – OVV

4.1. Wie zijn de onderlinge verzekeringsverenigingen?

De NBB publiceert op haar website de lijsten van toegelaten verzekeringsondernemingen. Per 7 april 2020 vermelden deze lijsten 15 OVV, waaronder drie ‘groepen’ (38) en één vroegere maatschappijen van onderlinge bijstand.

NBB nr.	Naam	
126	AMMA	Niet-leven tak 1a tot 17
316	Algemene vervoer verzekering	Niet-leven tak 7
345	Federale verzekeringen gemeenschappelijke kas Arbeidsongevallen	Arbeidsongevallen
346	Federale verzekeringen Vereniging van onderlinge Levensverzekeringen	Leven 2-21-22-23-26
519	Securex verzekeringskas arbeidsongevallen	Arbeidsongevallen
805	Securex Allerlei risico's	Niet-leven tak 1-2-16
809	Curalia	Leven tak 21
870	L'Alliance Batelière de la Sambre belge	Niet-leven tak 6

(38) Zie mijn geciteerd artikel, nrs. 28-34, p. 156-157.

NBB nr.	Naam	
921	Emani	Niet-leven tak 8-9-13
944	Securex Leven	Leven tak 21-22-23 Niet-leven tak 1-2
1052	Xerius	Niet-leven tak 1-2
1055	Garantiefonds reizen	Niet-leven tak 16-18
1532	Amifor	Niet-leven tak 8
2275	Elini	Niet-leven tak 13
2790	OVV Precura	Niet-leven tak 1-2-18

De Gemeenschappelijke Kas (voor arbeidsongevallen en/of extralegale pensioenvorming) wordt ook onder de OVV gerangschikt (art. 246).

Volledigheidshalve vernoemen we ook de 34 lokale of Onderlinge Brandverzekeringen in Oost- en West-Vlaanderen die een herverzekeringsovereenkomst met volledige overdracht van de verplichtingen met één onderneming (met name de Maatschappij voor Brandherverzekering) hebben gesloten. Volgens de door de NBB gepubliceerde lijst gaat het nog om 29 gemeentelijke OVV en 5 CVBA.

4.2. De wettelijke regeling en haar lacunes

De wet stelt geen bijzondere vereisten om als OVV te worden erkend. Mits is voldaan aan de voorwaarden in de S II-wet en een vergunning is verkregen van de NBB, verwerven deze verenigingen ingevolge artikel 245 S II-wet **de rechtspersoonlijkheid**.

De S II-wet bepaalt in haar Boek II, Titel III (39) de bijzondere regels voor de onderlinge verzekeringsvereniging. Het betreft:

- in artikel 245 het ‘burgerlijk karakter’ en de bevoegdheid van de ‘rechtbank van eerste aanleg’. De OVV **verloor per 1 november 2018 het burgerlijk karakter** en is een onderneming. Alle ondernemingen ressorteren onder de ondernemingsrechtbank;
- artikel 247 bevat een lijst voor de inhoud van statuten;
- artikelen 248-260 definiëren het omzettingsrecht naar NV of CV;
- artikelen 261-271 regelen de fusie met een andere OVV.

Over de toepassing van het WVV: zie hierboven in deel II. In tegenstelling tot wat ik schreef in mijn vroegere artikel, is het duidelijk dat Boek 9 WVV (VZW) uit Deel 3 niet kan gelden als aanvullend recht. Alhoewel de OVV beantwoordt aan de definitie van een vereniging in het WVV:

Art. 1:2. Een vereniging wordt opgericht bij een overeenkomst tussen twee of meer personen, leden genaamd. Zij streeft een belangeloos doel na in het kader van één of meer welbepaalde activiteiten die zij tot voorwerp heeft. Zij

(39) S II-wet, Titel III. Bijzondere bepalingen betreffende bepaalde categorieën van verzekeringsondernemingen, art. 244-293.

mag rechtstreeks noch onrechtstreeks enig vermogensvoordeel uitkeren of bezorgen aan de oprichters, de leden, de bestuurders of enig andere persoon behalve voor het in de statuten bepaald belangeloos doel. Elke verrichting in strijd met dit verbod is nietig.

Deze definitie sluit ook nauw aan bij de nieuwe definitie van een coöperatieve vennootschap in artikel 6:1 WVV.

In deel II, nr. 8, vindt men de lijst van niet-uitgewerkte rechtsvragen.

De statuten moeten aan de bepaling van artikel 247 S II-wet en van artikel 10 Verzekeringwet voldoen. Deze artikelen bevatten geen expliciete normen, zijn soms dubbel of overbodig en *de facto* wordt op andere rechtsregels een beroep gedaan.

Artikel 247 S II-wet *in concreto*:

- 1° de naam en de zetel van de vereniging;
 - ➔ *De S II-wet bevat de zetelleer gekoppeld aan het Europees paspoort.*
- 2° het doel waarvoor de vereniging is opgericht;
 - ➔ *Geen finaliteit of waarden te bepalen, enkel het verzekeringsdoel uit S II-wet volstaat.*
- 3° de voorwaarden en de wijze van toelating, ontslag en uitsluiting van de vennoten;
 - ➔ *De term 'vennoot' wijst op een vennootschap in plaats van een vereniging met leden. In het WVV gebruikt men voortaan de term 'aandeelhouder'.*
- 4° de omvang van de persoonlijke verbintenissen die door de vennoten worden aangegaan met betrekking tot de vorming en instandhouding van een maatschappelijk fonds;
 - ➔ *Er is geen wettelijke beperking van aansprakelijkheid tot de inbreng zoals bij CV of VZW.*
- 5° het feit dat er vanaf de rekeningen van de vennoten alleen betalingen aan leden mogen worden verricht indien dit verenigbaar is met de kapitaalvereisten die vastgesteld zijn met toepassing van de artikelen 151 tot 189 of, na ontbinding van de onderneming, indien alle andere schulden zijn voldaan;
- 6° het feit dat de Bank ten minste een maand van tevoren in kennis wordt gesteld van elke betaling vanaf de rekeningen van de vennoten voor andere doeleinden dan de individuele opzegging van het lidmaatschap en dat zij gedurende deze termijn de voorgenomen betaling kan verbieden;
- 7° de organisatie en het bestuur van de vereniging, de wijze van benoeming, de bevoegdheden en de duur van het mandaat van de personen die met dat bestuur belast zijn;
 - ➔ *De governance wordt uitvoerig geregeld in de S II-wet, met uitzondering van de algemene vergadering. Valt men terug op het WVV voor de bevoegdheden en samenstelling van de algemene vergadering?*
- 8° de wijze van vaststelling en inning van de bijdragen of de premies, evenals van de eventuele supplementen voor de afwikkeling van de schadegevallen;
 - ➔ *Lijkt overbodig in de statuten, want de premiebetaling wordt geregeld in de Verzekeringwet. De OVV's werken aan 'variabele' premies. In dit systeem kan de verzekeraar bijkomend premie vragen aan de verzekerden in geval van verlies (komt zelden of nooit voor), maar kunnen eveneens premieruggaven gebeuren, indien er overschotten zijn (is wat er standaard gebeurt).*

- 9° de wijze waarop de rekeningen worden opgemaakt en goedgekeurd;
 → *Is overbodig want de OVV is een organisatie van openbaar belang als verzekeringsmaatschappij die verplicht een boekhouding moet voeren.*
- 10° de procedure die gevolgd moet worden in geval van wijzigingen in de statuten of van vereffening van de vereniging, onverminderd de bepalingen van deze wet.
 → *De buitengewone algemene vergadering wordt niet geregeld. De vereffeningregels staan in een apart hoofdstuk van de S II-wet;*

Op advies van de Bank en de FSMA kan de Koning alle andere bepalingen vaststellen die moeten worden opgenomen in de statuten van Belgische onderlinge verzekeringsverenigingen.

→ *Er bestaat geen KB. Deze lacune is er al sinds de eerste controlewet van 1975.*

De statuten en de wijzigingen erin worden in de *Bijlagen bij het Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt.

De FSMA hernam de bepalingen van 5° en 6° in artikel 11 van de Verzekeringwet in 2014. De reden hiervan is niet duidelijk, er lijkt hiervoor geen meerwaarde te zijn.

Art. 11. Inzake de ledenrekeningen bepalen de statuten van de Belgische onderlinge verzekeringsverenigingen dat: a) er vanaf deze rekeningen alleen betalingen aan leden mogen worden verricht als zulks geen daling van de reglementaire elementen van het eigen vermogen tot onder het vereiste niveau veroorzaakt, of, na ontbinding van de onderneming, als alle andere schulden zijn voldaan; b) dat de Bank ten minste een maand van tevoren in kennis moet worden gesteld van elke betaling voor andere doeleinden dan de individuele opzegging van het lidmaatschap en dat zij gedurende deze termijn de voorgenomen betaling kan verbieden.

De S II-wet bevat geen soortgelijke bepaling als voor de leden van de VZW in artikel 9:1 WVV:

Art. 9:1. De VZW is een vereniging met rechtspersoonlijkheid waarvan de leden in die hoedanigheid niet aansprakelijk zijn voor de verbintenissen die de vereniging aangaat.

Deze wettelijke lacune wordt best zo snel mogelijk verholpen. Het risico op hoofdelijke aansprakelijkheid van de leden is sinds 1 mei 2018 een mogelijkheid. In de geconsulteerde statuten wordt doorgaans de hoofdelijkheid uitgesloten.

4.3. *Wie kan lid worden?*

Historisch is de OVV een vereniging van verzekeringnemers, natuurlijke of rechtspersonen. Zo leerde prof. FREDERICQ het mij nog in het begin van 1980 in een cursus van slechts 40 blz. over verzekeringsrecht... *Times are changing.*

Artikel 10 Verzekeringwet en artikel 247, 3° S II-wet zijn veeleer neutraal in hun bewoording:

“De statuten van de Belgische onderlinge verzekeringsverenigingen moeten op straffe van nietigheid vermelden: de voorwaarden en de wijze van toelating, ontslag en uitsluiting van de vennoten.”

Verdere detaillering wordt niet geëist. De OVV kan dus helemaal vrij haar doelgroep en segmenten bepalen. De CV en VMOB zijn strikter ingeregeld.

In de statuten van Curalia, Precura, Securex Kas en de Federale Verzekering Leven vinden we volgende uiteenlopende omschrijvingen terug:

- stichtende en gewone leden, met categorieën volgens de provincie;
- verzekeringnemer van een individueel of collectief contract tijdens duurtijd van de polis;
- effectieve en toetredende leden waarbij de eerste expliciet aanvaard worden door de raad van bestuur en de tweede alle verzekeringnemers zijn;
- verzekeringnemer polis Leven of kapitalisatiecontract.

4.4. Herstructurering van OVV

De OVV kan omgevormd worden en kan fuseren met een andere OVV. Dit leidt niet tot een ‘nieuwe’ OVV; vennootschapsrechtelijk is er continuïteit en zal de activiteit onder een van de NBB-nummers worden voortgezet.

De normen hiertoe worden in de S II-wet in detail uitgewerkt als bijzonder recht (art. 248-271 S II-wet), maar dienen ook aangevuld te worden door het WVV Boek 14 (art. 248, lid 2). De verwijzingen naar het WVV moeten nog in de S II-wet aangepast worden.

De OVV kan enkel tot NV of CV omgevormd worden (art. 249 S II-wet). Andere vormen zoals CVBA noch ESV kunnen naar een OVV omgevormd worden (art. 249 en 261 S II-wet). Na de omvorming worden de ‘leden’ van rechtswege aandeelhouders, behouden zij hun rechten en behoudt de onderneming haar vergunning als verzekeraar (art. 257 S II-wet).

De wisselwerking met het vroegere Wetboek Vennootschappen komt in deze artikelen herhaaldelijk voor, zowel in gedateerde verwijzingen als in vroegere rechtsnormen. De wetgever denkt best na over de harmonisatie met het WVV.

- Art. 248. Een onderlinge verzekeringsvereniging kan gebruikmaken van de mogelijkheid die in de **artikelen 774 en 775 van het Wetboek van Vennootschappen** wordt geboden om een andere rechtsvorm aan te nemen. (*nu: 14:1 en 14:2*).
- Art. 249. Een onderlinge verzekeringsvereniging kan enkel worden omgezet in een van de **rechtsvormen van handelsvennootschappen, als bedoeld in artikel 33**.
- Art. 248, lid 2. Wanneer een onderlinge verzekeringsvereniging gebruikmaakt van de voornoemde mogelijkheid, zijn de bepalingen van deze Afdeling van toepassing. Deze bepalingen zijn **van toepassing in afwijking van de artikelen 776 tot 788 van hetzelfde Wetboek, behalve wanneer er uitdrukkelijk naar verwezen wordt in deze Afdeling**. (*nu: 14:3-14:14; artikel 788 werd geschrapt*).
- Art. 261. Onverminderd de artikelen 102 tot 106 kan een onderlinge verzekeringsvereniging door overneming fuseren met een andere onderlinge verzekeringsvereniging. Wanneer een onderlinge verzekeringsvereniging door overneming fuseert met een andere onderlinge verzekeringsvereniging, **zijn de in boek XI van het Wetboek van Vennootschappen vervatte bepalingen betreffende fusie door overneming van toepassing**. (*nu: WVV, Boek 12, Titel 2*).

5. De verzekeringsmaatschappij van onderlinge bijstand – VMOB

5.1. Wie zijn deze organisaties en hun leden (40)?

De Controledienst voor de Ziekenfondsen (hierna: CDZ) publiceert op zijn website de lijst van toegelaten verzekeringsondernemingen. Per 7 april 2020 vermeldt deze lijst nog 9 VMOB's, terwijl in 2010 dertien VMOB's werden opgericht. (41)

Landsbond	Code CDZ	Benaming VMOB of SMA	Aantal agenten
CM / MC	150/01	Verzekeringen CM-Vlaanderen	11
	150/02	MC Assure	8
Neutrale bonden	250/01	Hospiplus (Aalst)	2
	250/02	Neutra (Liège)	3 agenten en 2 subagenten
Socialistische bonden (VL)	350/01	Sociale Hospitalisatieverzekeringen (SOHO)	5
	350/02	Solidaris assurances	5
	350/03	VMOB van Brabant	1
Liberale Mutualiteiten	450/01	Hospitaal-Plus	6
Partena / OZ / Freie Krankenkasse	750/01	MLOZ Insurance	4

De sociaaleconomische impact is niet gering. In 2018 verzekerden de VMOB's (42) 4 140 000 personen en inden 751 miljoen euro premies. Ze hadden een positief resultaat van 122 miljoen euro, een eigen vermogen van 920 miljoen euro en een balanstotaal van 1,5 miljard euro. De Solvency Capital Ratio van de sector wordt niet gepubliceerd.

Uit het bovenstaande overzicht kan men afleiden dat drie landsbonden hun VMOB's al communautair hebben georganiseerd.

In het voorbije decennium gebeurden de volgende wijzigingen: fusie van Xerius, OZ en Securex met MLOZ, overdracht van Medical Services Liège naar AMMA, omzetting naar CVBA van MMH (zie hoger), omzetting van MOB De Onderlinge Ziekenkas naar Verzekeringen Precura OVV.

De VMOB is historisch gegroeid uit een dienstverlening van de ziekenfondsen. In 2010 zijn ze na een ingebrekestelling van de Europese Commissie verplicht omgebouwd tot een verzekeringsonderneming *sui generis*. De verwevenheid binnen de respectievelijke landsbonden van ziekenfondsen is nog duidelijk merkbaar in de

(40) Zie ook mijn geciteerd artikel, nr. 35, p. 157.

(41) Zie ook: <https://www.ocm-cdz.be/nl/cdz/geschiedenis>.

(42) Bron: website CDZ/OCM, document 12/12/2019 "Geglobaliseerde cijfers VMOB's".

aansturing, de organisatie en de publiciteit. Rond de landsbonden zijn nog zorgkassen, huishulp en zorgdiensten, vakantiehuisen en andere sociale voorzieningen actief. Supportdiensten worden soms als afzonderlijk competence center georganiseerd. Met de huidige regelgevingen, respectievelijk 20 en 10 jaar later, geeft dit aanleiding tot complexe intragroep-(out)sourcings en belangenconflicten. Alhoewel we juridisch niet over ‘groepen’ of ‘consortia’ mogen spreken: de landsbonden noch de ziekenfondsen kwalificeren als vereniging van het WVV, andere organisaties binnen hun invloedskring nemen wel de rechtsvorm van VZW aan.

Juridisch-technisch is de VMOB een maatschappij als bedoeld in de artikelen 43bis, § 5 en 70, § 6, § 7 en § 8 van de wet van 6 augustus 1990 betreffende de ziekenfondsen en de landsbonden van ziekenfondsen. Artikel 43bis, § 5, ingevoerd door de wet van 26 april 2010, bepaalt de kring van leden, het voorbehouden karakter van de aansluiting en de aard van de verzekeringswaarborgen, met name ziekteverzekeringen:

Bovendien kan een maatschappij van onderlinge bijstand opgericht worden door één of meerdere ziekenfondsen die bij eenzelfde landsbond aangesloten zijn, teneinde uitsluitend aan hun leden ziekteverzekeringen aan te bieden in de zin van tak 2 van bijlage 1 van het koninklijk besluit van 22 februari 1991 houdende algemeen reglement betreffende de controle op de verzekeringsondernemingen, alsook, op bijkomende wijze, een dekking van de risico's die behoren tot de hulpverlening zoals bedoeld in tak 18 van bijlage 1 van voornoemd koninklijk besluit. Deze maatschappij van onderlinge bijstand heeft een burgerlijk karakter en streeft geen winstoogmerk na.

Bovendien kan een ander ziekenfonds dat aangesloten is bij dezelfde landsbond beslissen om zich na de oprichting van deze maatschappij van onderlinge bijstand bij deze aan te sluiten.

De leden-vennoten zijn dus de ziekenfondsen zelf. Er is nergens een bijdrage of inbreng verplicht. De vroeger opgebouwde reserves dienden in 2010 als ‘eigen vermogen’ te worden geboekt.

Het overgangsartikel 70 voegt daar nog drie varianten aan toe om situaties te vatten van verzekeringnemers die niet aangesloten zijn bij de verplichte ziekteverzekering of bij de aanvullende dienstverlening van een landsbond. Er bestaat geen VMOB meer onder artikel 70 § 8.

Daarnaast heeft de wet van 26 april 2010 de speciale categorie van verzekeringsagenten bij de verzekeringen van de maatschappijen van onderlinge bijstand gecreëerd die uitsluitend door de Controledienst voor de Ziekenfondsen worden erkend: de ziekenfondsen die bij de betreffende landsbond zijn aangesloten en enkele subagenten.

Sinds 1998 verbodt artikel 43ter Mutualiteitswet uitdrukkelijk de ziekenfondsen en hun landsbonden elke distributie van commerciële verzekerings- en bankproducten.

*Art. 43ter (inwerkingtreding: 13 maart 1998). Elk akkoord met een landsbond of een ziekenfonds dat tot voorwerp heeft de **promotie, distributie of verkoop van een verzekeringsproduct**, zoals bepaald in de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, **alsook van een bankproduct**, in*

het kader van een activiteit als bedoeld in artikel 4 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op kredietinstellingen, is verboden, ook indien deze producten speciaal werden ontworpen voor of voorbehouden zijn aan leden van een ziekenfonds of een landsbond.

*Is eveneens verboden, elk akkoord dat tot voorwerp heeft de promotie, distributie of verkoop van een dienst, ingericht door een landsbond of een ziekenfonds zoals bepaald in de artikelen 3 en 7, § 4, van onderhavige wet, in het kader van beroepsactiviteiten die geheel of gedeeltelijk vallen binnen de werkingssfeer van de wet van 27 maart 1995 betreffende **de verzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen of ressorteren onder de activiteiten van de banksector** [zoals bepaald in artikel 4 van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op kredietinstellingen].*

De promotie, distributie of de verkoop van de produkten of diensten, bedoeld in het eerste en het tweede lid, worden op onweerlegbare wijze vermoed het gevolg te zijn van een geschreven of een stilzwijgend akkoord.

Bestaande akkoorden, bedoeld in het eerste en het tweede lid, zijn zonder uitwerking vanaf de eerste dag van de vierde maand volgend op de inwerkingtreding van dit artikel.

Er bestaan dus aparte regels voor negen erkende VMOB bij vijf landsbonden, zowel op het vlak van de verzekeringsonderneming, de mogelijke verzekeringsnemers, als de verzekeringsdistributie.

5.2. De wettelijke regeling en haar lacunes

Bij deze ondernemingen moet men vier wetgevingen stapelen.

1. De Mutualiteitswet (43) bepaalt in artikel 9, § 1septies de rechtspersoonlijkheid.

Artikel 9, § 1octies bepaalt de verkiezingen binnen de ziekenfondsen en hun landsbonden die verder in 2 KB's van 26 augustus 2010 zijn uitgewerkt.

De statuten moeten de aansluiting van de leden en ziekenfondsen, de stemming en de samenstelling van de algemene vergadering en de verkiezing van de raad van bestuur en bevoegdheden van de bestuurders bepalen. Elke statutaire 'vrijheid' wordt beperkt door de S II-wet en het toezicht van CDZ.

Art. 9, § 1septies. De statuten bepalen: 11° de procedureregeling i.v.m. de stemming; 12° de procedure van verkiezing van de leden van de algemene vergadering en van de raad van bestuur; 13° de organisatie van de VMOB, de bevoegdheden van de bestuurders en de duur van hun mandaat; 14° de vergoedingen die eventueel aan de bestuurders worden toegekend; 15° de wijze waarop de rekeningen worden opgemaakt en goedgekeurd.

Daarnaast werd op 26 augustus 2010 een KB uitgevaardigd dat de verkiezing voor een MOB ingevolge artikel 43bis, § 5 en 70, § 7 regelt; dit KB wordt op heden her-

(43) Wet van 6 augustus 1990 betreffende de ziekenfondsen en landsbonden, gewijzigd door de wet van 2010. Hierna 'Mutualiteitswet'.

werkt met het oog op de verkiezingen die in 2022 zullen plaatsvinden. In dit KB worden het aantal afgevaardigden van algemene vergadering en het aantal vrijwillige bestuurders bepaald. Daarenboven vermeldt het KB expliciet ‘raadgevers’ vanuit de ziekenfondsen. In het rechtspersonenrecht kunnen deze als feitelijke bestuurders kwalificeren.

De statuten dienen tevens de inhoud en kostprijs van de aangeboden ziekteverzekeringen te bevatten. Dit noodzaakt de VMOB's om herhaaldelijk hun statuten aan te passen telkens een product wijzigt of wordt gelanceerd.

2. De Solvency II-wet regelt in artikel 34, § 2 het statuut als verzekeraar (het voorwerp) beperkt tot één verzekeringstak (tak 2 en bijkomende hulpverlening van tak 18), het voorbehouden van de aansluiting tot de bij het ziekenfonds aangesloten personen, de hele governance, de kapitaalsvereisten, de organisatievereisten. Zie evenwel ook deel II waar de hiaten in de S II-wet worden opgelijst.

De CDZ heeft in haar mededeling 2019/01 alle VMOB's op grond van de grootte van de ondernemingen en de omvang van de risico's (balanstotaal minder dan of gelijk aan 3 miljard euro, omzet minder dan of gelijk aan 1 miljard euro en operationeel risico kleiner dan of gelijk aan 40 miljoen euro) als ‘minder significant’ geclassificeerd. (44)

Inzake governance kan de VMOB op minder stringente regels terugvallen:

- de mogelijkheid voor een verantwoordelijke voor een onafhankelijke controlefunctie om te cumuleren;
- de mogelijkheid om een onafhankelijke controlefunctie extern uit te besteden;
- minder strenge regels voor taakverdeling tussen leden van het directiecomité;
- de Chief Risk Officer kan ook een ‘N-1’ zijn;
- het niet oprichten van een directiecomité mits er een akkoord is over het instellen van een tweehoofdige effectieve leiding;
- de proportionele toepassing van uitvoeringsbeleidslijnen, -procedures en interne controlemechanismen;
- het dagelijkse en operationele beheer bij effectieve leiders die niet noodzakelijk bestuurder moeten zijn.

3. De Verzekeringwet van 4 april 2014 bevat bijzondere bepalingen inzake de ziektekostenverzekeringen, de gedragsregels inzake de verzekeringsdistributie en de verzekeringstussenpersonen en de verantwoordelijkheid van de verzekeraar voor de handelingen van zijn agenten.

4. Het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (2019 WVV): in mijn vorig artikel (45) en hierboven in deel II heb ik al de diverse dwingende normen en de onduidelijkheden vermeld.

(44) Website CDZ-OCM: Mededeling 2019/01 van 4 februari 2019, Noties ‘significante’ en ‘minder significante’ verzekeringsondernemingen – Kwalificatie van VMOB's als minder significante verzekeringsondernemingen – Toepassing van het evenredigheidsbeginsel.

(45) Geert MAELFAIT, “Het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen voor de verzekeraars”, *T.Verz.* 2019/2, nr. 407, p. 144-164.

5.3. Wie kan lid en verzekeringnemer worden?

De VMOB kan derhalve opgericht worden door één of meerdere ziekenfondsen als lid (art. 43bis, § 5 – zie hierboven), of door de leden van het ziekenfonds in het specifieke geval van art. 70 § 6. Nog technischer: de leden van het ziekenfonds die aangesloten zijn bij de aanvullende ziekteverzekering; de aanvullende ziekteverzekering staat open voor leden die rechtstreeks bij de verplichte ziekteverzekering zijn aangesloten of die hiervoor bij een beperkt aantal instellingen zijn aangesloten (HR Rail, Navo, ...). Deze artikelen zijn zeer technisch en onleesbaar geschreven.

Art. 34, § 2, tweede lid:

“Aansluiting bij de in het eerste lid bedoelde verzekeringen is voorbehouden aan de volgende personen:

*1° wat de maatschappijen van onderlinge bijstand betreft die met toepassing van **artikel 43bis, § 5** van de wet van 6 augustus 1990 betreffende de ziekenfondsen en de landsbonden van ziekenfondsen zijn opgericht, **de personen die zijn aangesloten bij het ziekenfonds** of de ziekenfondsen die bij de verzekeringsmaatschappij van onderlinge bijstand zijn aangesloten;*

*2° wat de verzekeringsmaatschappijen van onderlinge bijstand betreft die met toepassing van **artikel 70, §§ 6, 7 en 8** van de voormelde wet van 6 augustus 1990 zijn opgericht, **de in diezelfde paragrafen bedoelde personen.***

Art. 70:

*§ 6. In afwijking van § 1, kunnen de maatschappijen van onderlinge bijstand bedoeld in §§ 1, eerste lid, a), 3°, en b), en 2, eerste lid, met behoud van deze hoedanigheid, **uitsluitend aan de personen tot wie zij zich kunnen richten** in toepassing van artikelen 2, § 3, tweede lid, en 70, §§ 1, eerste lid, a), 3°, en b), en 2, eerste lid, ziekteverzekeringen aanbieden (...).*

§ 7. De maatschappijen van onderlinge bijstand bedoeld in § 2, tweede lid, kunnen, met behoud van deze hoedanigheid, uitsluitend aan de personen tot wie zij zich kunnen richten in toepassing van artikelen 2, § 3, tweede lid, en 70, § 2, tweede lid, ziekteverzekeringen aanbieden (...).

§ 8. In afwijking van § 1, kunnen de maatschappijen van onderlinge bijstand bedoeld in § 1, eerste lid, a), 1° en 2°, tot 31 december 2014, met behoud van deze hoedanigheid, uitsluitend aan de personen tot wie zij zich kunnen richten in toepassing van artikelen 2, § 3, tweede lid, en 70, § 1, eerste lid, a), 1° en 2°, ziekteverzekeringen aanbieden (...).

5.4. Belangrijke issues

5.4.1. De getrapte structuur van de VMOB

Zoals aangestipt, heeft de VMOB als onderneming een zeer bijzondere structuur:

- de leden zijn ofwel de ziekenfondsen van een landsbond van ziekenfondsen, ofwel de natuurlijke personen die bij die ziekenfondsen zijn aangesloten. De algemene vergadering van de VMOB bestaat uit vertegenwoordigers van de leden of de ziekenfondsen;
- de raad van bestuur wordt door de algemene vergadering van de VMOB aangeduid, dit na voordracht door de algemene vergadering van het ziekenfonds, op voorstel van de raad van bestuur van het betrokken zieken-

fonds. (46) Meestal zijn dit leidinggevende personen of bestuurders van de ziekenfondsen en hun landsbond. Binnen de raad functioneert een directiecomité of een effectieve leiding;

- de distributie van de verzekeringen is voorbehouden aan dezelfde ziekenfondsen-agenten, die in rechte via hun effectieve leiding en directieleden optreden;
- de operationele verankering van de VMOB binnen het geheel van de entiteiten van een landsbond noodzaakt een contractualisering van ‘groepsinterne’ dienstverleningen. De komende verstrenging van de Eiopa-aanbevelingen rond outsourcing binnen groepen zal tot heel wat hoofdbreken leiden.

Gezien deze structuur kunnen een aantal natuurlijke personen zich in de diverse gedingen met meerdere petten terugvinden. We raken hier aan de basisdefinitie van een belangenconflict: zorgen dat men niet aan beide zijden van een beslissing aanwezig is. Maar de wettelijke normen rond belangenconflict zijn slechts voor de in het WVV benoemde rechtspersonen en via artikel 45*bis* S II-wet voor het directiecomité van de VMOB uitgewerkt.

5.4.2. De omvorming van de VMOB

De wet van 26 april 2010 voorziet in zijn titel 8 (art. 56-66) in de omvorming van de VMOB onder hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurders tot een andere vorm, hetzij de NV, hetzij de CV, hetzij een onderlinge verzekeringsvereniging. In beide laatste vormen kan op vandaag het idealistische-mutualistische, non-profitkarakter behouden blijven. Na een omvorming tot CV zijn de hiaten in de rechtspersonenregelgeving meteen opgelost.

De uitdrukkelijke bedoeling van de wetgever in 1998 en herhaald in 2010 was het verbod voor de ziekenfondsen om zelf ‘commerciële’ verzekerings- of bankproducten aan de leden bij de verplichte ziekteverzekering te verkopen. Vandaag is dergelijk verbod op afdoende wijze in de regelgeving van de verzekeringsdistributie opgenomen: de bijzondere categorie van verzekeringsagent en zijn cliënteel. De dubbele en complexe regelgeving in de Mutualiteitswet zou vereenvoudigd kunnen worden.

5.4.3. De verzekeringsagenten van een VMOB

Bij VMOB zijn nog slechts twee wijzen van distributie toegelaten, namelijk rechtstreeks door de VMOB aan de leden van de ziekenfondsen of via de ziekenfondsen-agenten van VMOB.

Tot de IDD-wet van 6 december 2018 konden subagenten zowel bij agenten als bij makelaars werken. Sinds 1 januari 2019 kunnen subagenten nog enkel voor één verzekeringstussenpersoon – erkend door de FSMA – werken en dienen ze aldus gere-

(46) Zie het KB van 26 augustus 2010 tot uitvoering van artikelen 2, § 3, tweede lid, 14, § 3, en 19, derde en vierde lid, van de wet van 6 augustus 1990 betreffende de ziekenfondsen en de landsbonden van ziekenfondsen, wat de maatschappijen van onderlinge bijstand betreft bedoeld in artikel 43*bis*, § 5, en in artikel 70, § 7, van dezelfde wet, laatst gewijzigd door het KB van 8 mei 2018 tot wijziging van het KB van 26 augustus 2010 tot uitvoering van artikelen 2, § 3, tweede lid, 14, § 3, en 19, derde en vierde lid, van de wet van 6 augustus 1990 betreffende de ziekenfondsen en de landsbonden, *BS* 6 juni 2018.

gistreerd te zijn. De wetgeving voorziet niet meer in subagenten van ziekenfondsen. De Mutualiteitswet en de Verzekeringwet verbieden alle overige tussenpersonen.

Binnen de ziekenfondsen is de ‘effectieve leiding’ verantwoordelijk voor de naleving van de diverse regels van de Verzekeringwet: het opnemen van de directie, het onderschrijven van een aangepaste BA-verzekering, de naleving van kennis- en betrouwbaarheidsvereisten, het aanstellen van een ‘verantwoordelijke voor de distributie’ en een ‘verantwoordelijke voor de organisatie van en bijhouden van dossiers VVD en PCP’, de opleiding, het voeren van een klachtendienst en inschrijven bij de ombudsman verzekeringen, de meldingen aan de CDZ inzake de verzekeringsdistributie.

De verantwoordelijkheid in rechte berust bij de VMOB. Is dit in deze geen rechtsillusie?

6. Besluit

De coöperatieve vennootschap nieuwe stijl verenigt de doelgroep van een verzekeringsonderneming tot welbepaalde coöperatieve idealen en/of welbepaalde klanten en schrapt de kapitaalsvereiste (gewijzigd naar ‘inbreng’). Met die drievoudige vergrendeling is de CV stringenter geregeld dan de OVV. De CV voert tevens een democratische controle in; bij de ‘erkende cv’s’ (47) geldt nog de norm van één stem per coöperant ofwel één aandeel één stem waarbij niemand mag stemmen met meer dan 10% van de aanwezige en vertegenwoordigde aandelen.

De bijzondere wetgevingen voor VMOB en OVV lijken vandaag achterhaald en de hiaten dienen minstens te worden aangevuld. Enkele ideeën *de lege ferenda*:

- de VMOB en OVV voeren een verzekeringsactiviteit uit. In het oude rechtspersonenrecht was dit verboden voor verenigingen en VZW’s. Een handelsactiviteit zonder winstverdeling is vandaag uitdrukkelijk in het WVV toegelaten. De beide rechtsvormen kunnen als ‘vereniging’ betiteld worden waarvoor Deel I en Boek 9 van het WVV als aanvullend recht kan gelden;
- in de bijzondere wetten wordt naar het ‘burgerlijk karakter’ verwezen. Het onderscheid burgerlijk en handelsdoel werd door de Wet Ondernemingsrecht opgeheven. De CV kan zich nu ook richten op activiteiten met maximalisatie voor de vennoten veeleer dan winst voor de vennootschap;
- de voortschrijdende governance- en solvabiliteitsvereisten voor financiële instellingen stellen de bijzondere rechtsvormen op scherp. Het blijkt ondoenbaar om bij elke aanpassing van de regelgeving voor de verzekeringssector de oude evenwichten in de statuten van elke organisatie te handhaven;
- in de S II-wet kunnen de bepalingen inzake het rechtspersonenrecht verminderd worden tot een verwijzingsregel tot toepassing van het WVV, Deel I (alle boeken) en Deel II, boek 6 of 9;
- het verbod voor de ziekenfondsen in de Mutualiteitswet om financiële producten te verkopen kan in de Verzekeringwet aan het aparte statuut van ziekenfondsverzekeringagent gekoppeld blijven. Een apart statuut voor VMOB lijkt dan overbodig.

(47) We doelen hier op de erkenning door de Nationale Raad voor de Coöperatie zoals geregeld in Boek 8 WVV.